

**ЗАЛУЧЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ЯКОСТІ ДОПИСУВАЧІВ
ВУЗІВСЬКИХ ГАЗЕТ ЯК УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-
ПЕДАГОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРЕСИ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

© Фендріков К. М., 2016
<http://orcid.org/0000-0002-3288-4731>
<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.47923>

Статтю присвячено пошуку шляхів удосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів у національній вищій школі. Акцентовано увагу на важливості реалізації професійно-педагогічного потенціалу преси педагогічних вишів у процесі організації фахової підготовки. Уточнено змістове наповнення ключових дефініцій досліджуваної проблеми: «потенціал», «професійно-педагогічний потенціал преси педагогічних вишів», «умова», «педагогічна умова». Визначено педагогічні умови реалізації вузівською пресою професійно-педагогічного потенціалу, як-от: ознайомлення майбутніх учителів на сторінках вузівської преси з виховними й освітніми традиціями педагогічних вишів; залучення майбутніх учителів у якості дописувачів вузівських газет; використання матеріалів вузівської преси в навчальному процесі. На основі аналізу преси окремих педагогічних вишів України схарактеризовано шляхи реалізації однієї із визначених умов, а саме залучення майбутніх учителів у якості дописувачів вузівських газет.

Ключові слова: вузівська преса, професійно-педагогічний потенціал, майбутні вчителі, підготовка, педагогічні умови, дописувачі.

Фендріков К. М. Привлечение будущих учителей в качестве корреспондентов вузовских газет как условие реализации профессионально-педагогического потенциала прессы высших педагогических учебных заведений.

Статья посвящена поиску путей совершенствования профессионально-педагогической подготовки будущих учителей в национальной высшей школе. Акцентируется внимание на важности реализации профессионально-педагогического потенциала прессы педагогических вузов в процессе организации профессиональной подготовки. Уточнено содержательное наполнение ключевых дефиниций исследуемой проблемы: «потенциал», «профессионально-педагогический потенциал прессы педагогических вузов», «условие», «педагогическое условие». Определены педагогические условия реализации вузовской прессой профессионально-педагогического потенциала, а именно: ознакомление будущих учителей на страницах вузовской прессы с

воспитательными и образовательными традициями педагогических вузов; привлечение будущих учителей в качестве корреспондентов вузовских газет; использование материалов вузовской прессы в учебном процессе. На основе анализа прессы отдельных педагогических вузов Украины дана характеристика путей реализации одного из определенных условий, а именно привлечение будущих учителей в качестве корреспондентов вузовских газет.

Ключевые слова: *вузовская пресса, профессионально-педагогический потенциал, будущие учителя, подготовка, педагогические условия, корреспонденты.*

Fendrikov K. M. Attracting future teachers as correspondents for university newspapers as a condition of the realization of the professional pedagogical potential of the press of higher pedagogical education institutions.

The article deals with finding the ways to improve professional pedagogical training of future teachers in the national higher school. Special attention is focused on the importance of realizing the professional pedagogical potential of the press of higher pedagogical education institutions in the organizational process of professional training preparation. The author of the present article has specified the definitions of the key terms of the problem under investigation such as “potential”, “professional pedagogical potential of the press of higher pedagogical education institutions”, “condition”, “pedagogical condition”. The author of the article has defined the following pedagogical conditions of the realization of the university press potential: getting future teachers acquainted with educational and upbringing traditions of higher pedagogical education institutions on the pages of the university press, attracting future teachers as correspondents for university newspapers, and using materials of the university press in the education process. On the basis of the analysis of the press of some Ukrainian pedagogical institutions of higher learning the author of the present paper has characterized the ways of the realization of one of the above-mentioned conditions, viz attracting future teachers as correspondents for university newspapers. It has been proved that exactly on this condition the professional pedagogical potential of the university press, which is defined as a totality of possibilities and abilities of the pedagogical influence on the process of future teachers’ professional formation, is realized to its largest extent. This is insured by consistent and purposeful work of the editorial boards of university newspapers and students’ media-committees on popularization of people-powered journalism; this is also achieved due to assisting future teachers in acquiring journalistic skills by means organizing scientific workshops or university courses like “Teachers’ Media Culture”, and by widening quantitative, qualitative, thematic and multifaceted range of students’ mass media activities on the university level as well as on the level of separate faculties and departments.

Key words: *university press, professional pedagogical potential, future teachers, training, pedagogical conditions, correspondents.*

Постановка проблеми. Зміни в змісті й структурі загальної середньої освіти мають глибинний характер і потребують розв'язання проблеми підготовки вчителя, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно дбає про своє особистісне і професійне зростання, вміє досягти нових педагогічних цілей. Під цим кутом зору роль учителя полягає не лише в тому, щоб забезпечити трансляцію знань, а й бути людиною культури і вселюдських цінностей, провідником ідей державотворення і демократичних змін.

З огляду на це, домінантною стає підготовка педагога, діяльність якого не обмежується викладанням власного предмета, фахівця, здатного не тільки професійно, але і творчо й цілісно підходити до розв'язання завдань соціального й фахового змісту. На важливості професійної переорієнтації підготовки майбутнього вчителя – від просвітництва до здійснення життєтворчої та культуротворчої місії – наголошується в законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», цільовій комплексній програмі «Вчитель», Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 рр.

Одним із резервів для розв'язання поставлених завдань слугує преса, зокрема преса вищих педагогічних навчальних закладів як різновид корпоративних видань, що реалізує низку функцій: організаційну, ціннісно-орієнтаційну, комунікативно-інформаційну, агітаційно-пропагандистську, креативну тощо. Її професійно-педагогічний потенціал, що є сукупністю взаємообумовлених засобів (функціонально-семантичне поле газети, її композиційно-графічна модель) педагогічного впливу на процес професійного становлення особистості майбутнього вчителя, дозволяє розв'язувати низку завдань: популяризувати вчительську професію, стимулювати студентів до здобуття професійних знань, умінь і навичок в навчально-виховному процесі, позааудиторній, науково-дослідницькій і творчій діяльності, формувати професійну спрямованість, ціннісні орієнтації, конструктивно-критичний світогляд, досвід соціальної поведінки, потребу в особистісній і професійній самореалізації.

Отже, реалізація професійно-педагогічного потенціалу преси вищих педагогічних навчальних закладів є одним із потужних важелів підвищення якості підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності відповідно до сучасних вимог.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення наукових джерел засвідчує, що підготовка майбутніх учителів до професійної діяльності є складною проблемою, підходи до фахового розв'язання якої (формування професійно-педагогічної компетентності, розвиток педагогічної творчості, комунікативної культури, педагогічних здібностей, забезпечення теоретичної й практичної підготовки до виховної роботи тощо) знайшли відображення в наукових доробках педагогів (Н. Бібик, А. Бойко, В. Гриньова, О. Дубасенюк, С. Золотухіна, І. Зязюн, А. Капська, Н. Кічук, І. Краснощок, Н. Кузьміна, В. Лозова, Н. Ничкало, Л. Пехота, О. Савченко, В. Сластьонін, Н. Тализіна, А. Щербаков та ін.) та психологів (П. Анохін, І. Бех, Л. Виготський, В. Давидов, П. Гальперін, Е. Клімов, Г. Костюк, О. Мілерян та ін.).

Історіографічний пошук дозволяє констатувати, що в науковому просторі сучасності накопичено певний обсяг знань і з питань багатоаспектного потенціалу засобів масової комунікації, зокрема преси. Серед напрямів осмислення цієї проблематики можна виокремити такі:

- обґрунтування теоретико-методологічних засад дієвості засобів масової комунікації (Л. Губерський, М. Кастельс, М. Назаров, Б. Потятник, В. Терин та ін.);
- висвітлення ролі засобів масової комунікації, зокрема преси, у вихованні учнівської й студентської молоді (С. Абдоков, Г. Амінів, Л. Баженова, О. Бондаренко, С. Лизанчук, А. Мудрик, С. Кіперман, А. Копаньова та ін.);
- дослідження проблеми використання преси в навчально-виховному процесі середньої й вищої школи (Ю. Казаков, Н. Леготіна, Н. Саєнко, О. Столбнікова, О. Федоров та ін.);
- розкриття актуальних питань педагогіки на загальному тлі вітчизняної педагогічної періодики другої половини XIX – початку XX ст. (І. Дубінець, М. Кухта, Г. Приходько, Н. Гордій, Г. Щука та ін.);
- аналіз образу вчителя, його особистісного й професійного становлення на сторінках педагогічної періодики в різні історичні періоди (І. Зайченко, І. Елліс, С. Лобода, Е. Панасенко, А. Пугач, Г. Ткач та ін.).

Водночас, проблема реалізації професійно-педагогічного потенціалу преси, зокрема вищих педагогічних навчальних закладів, у процесі фахової

підготовки майбутніх учителів ще не стала предметом спеціального дослідження.

Мета статті – розкрити умови реалізації пресою вищих педагогічних навчальних закладів професійно-педагогічного потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до поставленої в дослідженні мети уточнення, перш за все, потребують ключові дефініції визначеного феномену, як-от: потенціал, професійно-педагогічний потенціал преси, педагогічна умова.

У процесі наукового пошуку встановлено, що термін «потенціал» досить широко використовується в різних галузях сучасного знання. Проте він не має єдиного й однозначного визначення і залежно від конкретної позиції науковця чи певної галузі науки трактується по-різному. Загальновідомо, що термін «потенціал» походить від латинського «potential», що означає «сила». Уперше цей термін як спеціальне позначення наукового об'єкта був використаний у природничо-наукових розробках з фізики. У межах предмета останньої, під потенціалом розуміють фізичну величину, що характеризує силове поле в окремій точці.

У сучасному науковому просторі термін «потенціал» використовується дещо в іншому значенні, а саме: як ступінь розвитку можливостей і здібностей; як сукупність засобів, необхідних для чогось; як позначення можливостей і джерел, які є в наявності, і які можуть бути використані для досягнення певної мети або рішення якогось завдання.

Науковий інтерес у контексті дослідження викликає позиція окремих науковців, у роботах яких дефініція «потенціал» набуває особистісного сенсу й трактується як «внутрішній смисловий слух» (Г. Батищев); «прагнення, життєвий дух, напруга, активний рух» (А. Бондар); «здатність творити світ для себе» (М. Лоський, С. Франк, С. Рубінштейн, А. Лосєв); «життєва стратегія і життєва перспектива» (А. Абульханова - Славська) [3, с. 48].

Зважаючи на вище зазначені підходи під «професійно-педагогічним потенціалом преси» педагогічних вишів ми розуміємо сукупність можливостей і здатностей її педагогічного впливу на процес професійного становлення майбутніх учителів за допомогою системи взаємопов'язаних і взаємообумовлених специфічних для засобів масової інформації засобів. Цінність такого впливу полягає в тому, що виключаються адаптивні механізми,

обов'язкові форми підготовки фахівців, будь-який примус. Педагогічний вплив, ґрунтуючись на сукупності освітніх, розвивальних і виховних компонентів, притаманних вузівській пресі, здійснюється опосередковано, активізуючи мотиваційну, когнітивну, поведінкову сфери особистості студента, стимулюючи його до самоаналізу, самооцінки, самовдосконалення.

Реалізація професійно-педагогічного потенціалу преси вищих педагогічних навчальних закладів можлива за певних умов. Зауважимо, що у філософському словнику «умова» визначається як категорія, в якій відображено універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає й існує [6, с. 703]. Умови складають середовище, в якому виникає, існує й розвивається те чи інше явище або процес. Позацим середовищем вони не можуть існувати.

У психології під «умовою» розуміють сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, що ймовірно впливають на розвиток конкретного психічного явища [4, с. 206].

У педагогіці найбільш уживаною є категорія педагогічна умова. Більшість дослідників [1; 2] визначають названу категорію як сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і прийомів підвищення ефективності навчально-виховного процесу і матеріально-просторового середовища, що забезпечують успішне вирішення поставлених і проєктованих завдань. До педагогічних умов у вищій школі, як правило, зараховують ті обставини, які свідомо створюються в освітньому процесі і на основі яких відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості.

Поділяючи зазначену позицію, серед педагогічних умов реалізації пресою вищих педагогічних навчальних закладів професійно-педагогічного потенціалу найбільш ефективними вважаємо такі: ознайомлення майбутніх учителів на сторінках вузівської преси з виховними й освітніми традиціями педагогічних вишів; залучення майбутніх учителів у якості дописувачів вузівських газет; використання матеріалів вузівської преси в навчальному процесі.

Зупинимося на характеристиці однієї із визначених педагогічних умов, а саме залученні майбутніх учителів у якості дописувачів вузівських газет. Виокремленню названої умови послуговували особисті контакти з викладачами і студентами педагогічних вишів, а також проведене експрес-опитування в

студентському середовищі. Не зважаючи на те, що 57% респондентів поставили в залежність ефективність діяльності вузівської преси від кількості студентських публікацій, лише 2% із них тісно співпрацюють з вузівськими газетами. Решта посилалася на брак часу, невміння писати для газети, відсутність цілеспрямованої й систематичної роботи щодо опанування журналістськими навичками, безперспективність такого роду занять у подальшій професійній діяльності, слабку інформованість про те, які можливості для самореалізації представляє співпраця з вузівською пресою.

Між тим, як засвідчили результати проведеного дослідження, залучення майбутніх учителів у якості дописувачів вузівських газет дозволяє ефективно розв'язувати низку завдань щодо їхньої професійно-педагогічної підготовки, як-от:

- оволодіння журналістськими навичками, що необхідні вчителю будь-якого предмета для здійснення керівництва випуском класних і шкільних стіннівок;
- набуття практичного досвіду роботи в ЗМІ, зокрема щодо висвітлення особистого педагогічного досвіду та популяризації досвіду педагогічного колективу навчального закладу;
- формування наукового світогляду, активної громадянської позиції, інтересу до майбутньої професійної діяльності;
- поглиблення знань з граматики, орфографії, стилістики, інформатики та інших галузей наукового знання;
- задоволення потреби в творчій і громадській самореалізації;
- набуття й удосконалення навичок педагогічного спілкування (в процесі збору інформації – в усній формі, в процесі роботи над змістом і стилістикою – в письмовій формі) як важливого фактора соціальної адаптації і професійного росту майбутніх учителів;
- вправління в педагогічній техніці, оскільки журналістська діяльність вимагає роботи над власною поведінкою, манерою спілкування, мімікою, пантомімікою, жестами тощо;
- розвиток конструктивних, комунікативних, діагностико-прогностичних, організаторських, дослідницьких умінь і навичок тощо.

У процесі наукового пошуку встановлено, що частковому вирішенню зазначених завдань сприяє діяльність редакційних колегій газет окремих

педагогічних вишів, зокрема «Учитель» (Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди), «Університетське слово» (Бердянський державний педагогічний університет), «Гаудеамус» (Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка), «Університетський час» (Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка) тощо. Аналіз публікацій названих газет засвідчує той факт, що на їх сторінках друкуються не тільки матеріали окремих студентів-дописувачів, але й відображаються результати студентських конкурсів на кращий твір до Дня матері, Дня учителя, на кращі фотографії, плакати тощо.

В аспекті досліджуваної проблеми привертає увагу діяльність газети «Учитель» ХНПУ імені Г. С. Сковороди, яка систематично проводить загально університетське «Свято преси», під час якого за результатами публікацій протягом року відзначаються кращі кореспонденти серед студентів [5, с. 5]. На окрему увагу заслуговує й діяльність редакції газети «Гаудеамус», яка тісно співпрацює з науковим гуртком «Медіакультура вчителя» (керівник М. М. Ячменик). Така співпраця дозволяє майбутнім учителям практично апробувати журналістські навички, пов'язані з об'єктивністю відбору й подачі фактів, стилістичною роботою над текстом, організацією комунікації тощо. Окрім цього сприяє формуванню низки умінь (конструктивних, організаторських, перцептивних, спеціальних), а також таких важливих якостей, як упевненість у собі, відповідальність, самостійність, критичність в оцінці подій і явищ тощо.

На особливу увагу в контексті залучення майбутніх учителів у якості дописувачів вузівської преси як умови реалізації її професійно-педагогічного потенціалу заслуговують студентські ЗМІ, що функціонують у формі паперових видань, радіопередач, телестудій, інтернет-порталів тощо. Прикладом реалізації визначеної умови слугує діяльність таких студентських газет, як «Студентська територія» (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського), «С.М.С.» (ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди»), «Студентська правда» (Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди) тощо. Так, альманах «Студентська правда», що є періодичним виданням Спілки студентів та молоді ХНПУ імені Г. С. Сковороди і виходить друком щоквартально накладом до 1000 примірників, відкриває студентам широкий

простір для журналістської роботи. Альманах не обмежується ані рубрикаціями, ані обсягом видання. На його сторінках студенти різних факультетів презентують власні напрацювання, виконані в різних газетних жанрах. Вони торкаються різновекторних проблем, зокрема роботи студентського самоврядування, діяльності «Школи лідерів», організації навчально-виховного процесу у виші, проходження педагогічної практики, поширення волонтерського руху, нагальних проблем у молодіжному середовищі тощо. Як приклад, наведемо заголовки статей окремих студентів-дописувачів «Студентської правди»: «Не на «підслухано», а з перших вуст» (Е. Чехічина), «Добра не буває багато» (Ю. Книгницька). «Той, хто нічого не робить для інших – нічого не робить для себе» (Ю. Шаповал), «Інспектор Фреймут: операція їдальня» (А. Токарева) та ін.

Показово, що окрім «Студентської правди» в межах окремих факультетів ХНПУ імені Г. С. Сковороди щомісяця виходять друком власні студентські газети: на фізико-математичному факультеті «Фізматін», на історичному – «Істфаківець», на природничому – «Пробірка», на українському мовно-літературному – «Словоцвіт», на факультеті іноземної філології – «Awaytosuccess» тощо. Це дозволяє студентам набути практичного досвіду роботи в ЗМІ, реалізувати свій лідерський і творчий потенціал шляхом публікацій матеріалів у межах різноманітних рубрик, зокрема таких, як «Соціум», «Політика», «А чи знаєте Ви?», «Гумор», «Це актуально», «Творча лабораторія» тощо.

Висновки. Отже, проведене дослідження дає підстави для висновку, що за умови залучення майбутніх учителів у якості дописувачів вузівської преси її професійно-педагогічний потенціал, що є сукупністю можливостей і здатностей педагогічного впливу на процес професійного становлення майбутніх учителів, реалізується більшою мірою. Цьому сприяє систематична й цілеспрямована робота редакційних колегій газет педагогічних вишів, студентських медіа-комітетів щодо популяризації змістовної сторони журналістики на громадських засадах, сприяння оволодінню майбутніми вчителями журналістськими навичками в межах функціонування наукових студій, університетських курсів на кшталт наукового гуртка «Медіакультура вчителя», розширення кількісного, якісного, тематичного й різноформатного спектру діяльності студентських ЗМІ як у межах університету, так і окремих факультетів, кафедр тощо.

Література

1. Аксарина И. Ю. Педагогические условия адаптации выпускников школ на этапе перехода от общего к высшему профессиональному образованию : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / И. Ю. Аксарина ; Курганский гос. ун-т. – М., 2006. – 19 с.
2. Ганин Е. А. Педагогические условия использования современных информационных и коммуникационных технологий для самообразования будущих учителей [Электронный ресурс] / Е. А. Ганин // Информационные технологии и образование. – 2003. – № 13. – ежим доступа : <http://ito.edu.ru/2003/VII/VII-0-1673.html>. – Заголовок с экрана.
3. Кичук Н. В. Формування творчої особистості вчителя / Н. В. Кічук. – К. : Либідь, 1991. – 96с.
4. Конюхов Н. И. Словарь-справочник практического психолога / Н. И. Конюхов. – Воронеж : Модэк, 1996. – 224 с.
5. «Учитель»: Люди. Факти. Події : зб. матеріалів газети «Учитель» ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2011. – 257 с.
6. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. - 2 вид., перероб. і доп. – К. : Головна редакція УРЕ, 1986. – 800 с.